

УДК 811.111 : 165.194

ЗЛОЧИН ЯК КАТЕГОРІАЛЬНИЙ КОНЦЕПТ ТА КАТЕГОРІЯ

І.В. Змійова, канд. філол. наук, А.Б. Калюжна (Харків)

У статті розглянута поняттєва категорія ЗЛОЧИН, структура якої обумовлена особливостями поняттєвих характеристик категоріального концепту ЗЛОЧИН, вербально представленого в англійській мові і такого, що виступає класифікатором вказаної категорії. Лексично представлена поняттєва категорія ЗЛОЧИН структурована як радіальна категорія, що має суперординатний та субординатний рівні. Її члени знаходяться в родо-видових відношеннях і формують субкатегорії і розширення, радіально структуровані за загальним принципом ЦЕНТР – ПЕРИФЕРІЯ. Отримані дані демонструють умовну схожість членів категорії ЗЛОЧИН. Між ними спостерігається частковий збіг за різним числом ознак. Численні засоби вербалізації класифікатора категорії – концепта ЗЛОЧИН згруповані у синонімічні ряди згідно відтінків змісту і є підґрунтям для визначення субкатегорій та розширень у побудові поняттєвої категорії ЗЛОЧИН. У нашому дослідженні поняттєва категорія ЗЛОЧИН структурована з опорою на такі засоби вербалізації концепту ЗЛОЧИН, які слугують на позначення злочинів проти людини та проти власності. На підставі цього усередині суперординатної категорії ЗЛОЧИН виділено дві частини: ЗЛОЧИН 1 (проти людини) та ЗЛОЧИН 2 (проти власності), які оточені шістьма категоріями субординатного рівня. Суперординатній категорії ЗЛОЧИН 1 (проти людини) підпорядковуються три категорії субординатного рівня НАСИЛЬСТВО, ВИКРАДЕННЯ, ВБИВСТВО. Суперординатній категорії ЗЛОЧИН 2 (проти власності) також підпорядковуються три категорії субординатного рівня НЕЗАКОННЕ ПРОНИКНЕННЯ, ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА та ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА. Окремі субкатегорії мають певну кількість розширень. Таким чином, у роботі запропонований спосіб структурування категорії на основі категоріальних концептів.

Ключові слова: категоризація, категоріальний концепт, поняттєва категорія, радіальна категорія, розширення, родо-видові відношення, супер- та субординатна категорія.

Зміева І.В., Калюжная А.Б. ПРЕСТУПЛЕНИЕ как категориальный концепт и категория. В статье рассмотрена понятийная категория ПРЕСТУПЛЕНИЕ, структура которой обусловлена особенностями понятийных характеристик категориального концепта ПРЕСТУПЛЕНИЕ, вербально представленного в английском языке и выступающего в качестве классификатора указанной категории. Лексически представленная понятийная категория ПРЕСТУПЛЕНИЕ структурирована как радиальная категория, которая имеет суперординатный и субординатный уровни. Члены категории находятся в родо-видовых отношениях и формируют субкатегории и расширения, радиально структурированные по общему принципу ЦЕНТР – ПЕРИФЕРИЯ. Полученные данные демонстрируют условное сходство членов категории ПРЕСТУПЛЕНИЕ, между ними наблюдается частичное совпадение по разному количеству признаков. Многочисленные средства вербаллизации классификатора категории – концепта ПРЕСТУПЛЕНИЕ сгруппированы в синонимические ряды согласно оттенков содержания и являются основанием для определения субкатегорий и расширений в построении понятийной категории ПРЕСТУПЛЕНИЕ. В нашем исследовании понятийная категория ПРЕСТУПЛЕНИЕ структурирована с опорой на такие средства вербаллизации концепта ПРЕСТУПЛЕНИЕ, которые служат для обозначения преступлений против человека и против собственности. На основании этого внутри суперординатной категории ПРЕСТУПЛЕНИЕ выделены две части: ПРЕСТУПЛЕНИЕ 1 (против человека) и ПРЕСТУПЛЕНИЕ 2 (против собственности), которые окружены шестью категориями субординатного уровня. Суперординатной категории ПРЕСТУПЛЕНИЕ 1 (против человека) подчиняются три категории субординатного уровня НАСИЛИЕ, ПОХИЩЕНИЕ, УБИЙСТВО. Суперординатной категории ПРЕСТУПЛЕНИЕ 2 (против собственности) также подчиняются три категории субординатного уровня НЕЗАКОННОЕ ПРОНИКНОВЕНИЕ, ПРИСВОЕНИЕ ИМУЩЕСТВА и ПОВРЕЖДЕНИЕ ИМУЩЕСТВА. Отдельные субкатегории

имеют определенное количество расширений. Таким образом, в работе предложен способ структуризации категории на основе категориальных концептов.

Ключевые слова: категоризация, категориальный концепт, понятийная категория, радиальная категория, расширение, родо-видовые отношения, супер- и субординатная категория.

Zmiyova I.V., Kalyuzhna A.B. CRIME as the categorial concept and category. The article focuses on a notional category CRIME. Its structure is stipulated by notional characteristics of the categorial concept CRIME that is verbalized in the English language and serves as a classifier of this category. The lexicalized notional category CRIME is structured as a radial category at superordinate and subordinate levels with members of the category being in hyper-hyponymic relations and forming subcategories and extensions structured radially on the general CENTER – PERIPHERY principle. The data obtained demonstrate the relative similarity of the category CRIME members as there is partial identity between the members which is based on a different number of semantic components. Numerous means of verbalization of the category classifier – the concept CRIME are grouped into synonymic series according to the nuances of meaning and form the basis for identifying subcategories and extensions within the notional category CRIME. Names of crimes against person and crimes against property serve as the grounds for structuring the notional category CRIME. On this basis two parts have been singled out within the superordinate category CRIME: CRIME 1 (against person) and CRIME 2 (against property) with these parts being encompassed by six subordinate categories. The categories VIOLENCE, KIDNAPPING and KILLING belong to the subordinate level and come into the superordinate category CRIME 1 (against person). The superordinate category CRIME 2 (against property) also include three subordinate categories TRESPASS, THEFT and VANDALISM. Some subcategories have a certain number of extensions. Thus, the paper provides the method of structuring a category on the basis of categorial concepts.

Key words: categorization, categorial concept, extension, hyper-hyponymic relations, notional category, radial category, superordinate and subordinate category.

1. Вступ

У процесі структурування знання класифікаційна діяльність людини окрім концептуалізації охоплює процеси категоризації – «об'єднання схожих або тотожних одиниць у більші розряди» – категорії. Ці процеси взаємопов'язані: концепти служать основою формування класів і категорій, підводячи усю різноманітність мислимих явищ під певну загальну для них рубрику, відносячи їх до тієї або іншої категорії [3, с. 27]. У лінгвістиці не закінчені суперечки про пріоритет концептуалізації або категоризації, отже, дослідження в цій царині залишаються актуальними. Матеріалом дослідження є понад 3000 дискурсивних фрагментів текстів художніх творів британських та американських авторів XIX–XX ст. і Британського національного корпусу (BNC), що містять лексеми, які є засобами прямої номінації концепту ЗЛОЧИН.

У цій статті ЗЛОЧИН аналізується як поняттєва категорія (об'єкт дослідження), структура якої обумовлена особливостями категоріального концепту ЗЛОЧИН – предмет дослідження. Мета роботи – продемонструвати, що поняттєві характеристики ЗЛОЧИНУ, вербально представленого

в англійській мові, слугують підставою для формування категоріального концепту ЗЛОЧИН, на базі якого, у свою чергу, формується поняттєва категорія ЗЛОЧИН. Методи дослідження обумовлені його метою і включають аналіз словникових дефініцій, метод компонентного аналізу, прийоми класифікації та систематизації.

2. Принципи концептуалізації і категоризації ЗЛОЧИНУ

Провідна роль, на думку О.С. Кубрякової, належить категоризації: «абсолютно усі когнітивні процеси залежні від категоризації, що є зафіксованою в мові і має, завдяки «знаковому» характеру її втілення, значення досвіду, що розділяється колективною свідомістю» [7, с. 320]. Для визначення природи концепту ЗЛОЧИН важливо відмітити, що цей концепт має властивості категоріальних концептів, «однією з найважливіших ознак категоріального статусу яких є <...> наявність бінарної опозиції як конститутивної ознаки концепту» [4, с. 31], в даному випадку ЗЛОЧИН :: ПОКАРАННЯ. Як категоріальний концепт він зберігає категоріальну інформацію про класи об'єктів.

Категоризуючи світ, мова «утворює цілісний світогляд, виражаючи усі уявлення нації про світ, що є результатом перетворення світу за допомогою мови»; «з передумов реального світу і людського духу мова утворює розумовий проміжний світ» [16, р. 78]. У мовній категоризації, як відмічає Е. Сепір, проявляється здатність мови перетворювати дійсність і породжувати тим самим специфічну картину світу, що не є точною копією світу реального. При цьому мова універсальна в тому сенсі, що її характеристики коріняться в змістовній стороні мови і в дискурсивних умовах її функціонування: «внутрішній зміст усіх мов один і той же – інтуїтивне знання досвіду. Тільки зовнішня їх форма різноманітна до безкінечності, бо ця форма <...> не що інше, як колективне мистецтво мислення» [12, с. 193].

Мова грає конструктивну роль в категоризації світу. Цілісна картина світу «твориться людською свідомістю за допомогою мови, не будучи більш менш точним відображенням об'єктивного світу» [12, с. 193]. Емпіричні факти упорядковуються, розподіляються по класах, вступають один з одним в просторові, часові і причинно-наслідкові стосунки завдяки творчій активності мови. Хоча деякі питання існування мовної картини світу залишаються спірними, у лінгвістичній науці зміцнилося визнання активної ролі мови в процесах категоризації світу, і затвердився принцип системності [2].

Когнітивна лінгвістика пов'язує питання про категоризацію з когнітивною діяльністю людини. Термін 'категоризація' в когнітивній науці використовується як для опису процесу «членування зовнішнього і внутрішнього світу людини згідно сутнісними характеристикам його функціонування і буття», так і «для позначення результату класифікаційної (таксономічної) діяльності» [6, с. 42]. У центрі уваги перебуває питання про те, як влаштована на глибинному рівні категорія, що належить до когнітивної системи людини (умови членства, статус різних членів, зв'язки і відношення між ними).

Категоризація здійснюється за допомогою мови і стає можливою в слові – особливій формі відображення дійсності. Як відмічає М.Ф. Алефіренко, завдяки цій «особливій формі відображення» відбувається «кодування і категоризація когнітивного знання в знаковій (символічній) формі, які одночасно

збагачують його сукупним соціальним досвідом, упорядковують і організують в тих або інших мовних формах» [1, с. 31]. Дійсно, мова представляє умову і можливість об'єктивації знання, оскільки знання, не виражені в знаковій формі, залишаються неусвідомленими, неясними. Саме ословлювання деякої структури знання дозволяє людині вичленувати її в окрему сутність. За твердженням О.С. Кубрякової, «формою об'єктивації категорії в мові є її ім'я, і поза словесним означенням категорії як такої не існує» [7, с. 307]. Причому слово є одиницею зберігання знання не лише про позначену їм річ, але і знання про те, як слід розглядати цю одиницю в системі мови, де вона пов'язана з іншими одиницями тієї ж системи і де вона є концептом і особливою категорією [там само, с. 306]. На цій підставі ім'я досліджуваного концепту ЗЛОЧИН – лексему *crime* – справедливо водночас вважати ім'ям відповідної категорії.

Категоризація є однією з найважливіших когнітивних здібностей людини. Категорії, що визначаються В. Крофтом і Д.А. Крузом як поняттєві (conceptual categories), розглядаються як «когнітивні інструменти», що виконують ряд функцій: функцію пізнання, в якій поняттєва категорія служить базою зіставлення теперішнього і минулого досвіду; функцію економії зусиль в отриманні знань завдяки можливості ідентифікувати члени категорії по обмеженому набору категоріальних ознак і категорії по одному з їх членів; комунікативну функцію та ін. [15, р. 74].

Поняттєва категорія є сукупністю членів, що знаходяться на різній відстані від центру і, як правило, «має центр і периферію з набором ознак, що звужується»; особливість рівневої структури поняттєвої категорії – це можливість «включати інші категорії як субкатегорії» [15, р. 75].

3. Поняттєва категорія ЗЛОЧИН в англomовному дискурсі

Отримані нами дані демонструють умовну схожість концептів – членів категорії ЗЛОЧИН. Між ними спостерігається частковий збіг за різним числом ознак. Класифікатором досліджуваної категорії є концепт ЗЛОЧИН, який служить «ментальною репрезентацією або когнітивним орієнтиром категорії» [3, с. 82].

Категорія ЗЛОЧИН в англійській ЯКМ представлена на лексичному рівні за допомогою слів *crime, offence, misdeed, felony, violation, malfeasance, malefaction, transgression, trespass* тощо, що мають пряме значення.

Лексичне значення слова *crime* є сукупністю семантичних ознак. Услід за М.В. Нікітіним, в сукупному змісті лексичного значення ми розрізняємо дві частини: «змістовне ядро <...>, чи його інтенціонал, і периферію семантичних ознак, що оточують це ядро, його імплікаціонал» [10, с. 24]. Саме інтенціонали «лежать в основі мисленневих і мовних операцій» класифікації і йменування [11, с. 61].

Семантичні ознаки в інтенціоналі лексичного значення слова *crime* пов'язані родо-видовим (гіпергіпонімічним) відношенням. За М.В. Нікітіним, «родова частина інтенціонала називається гіперсемой (архисемой), видова частина – гіпосемами (диференційними ознаками)» [11, с. 61], іншими словами, це гіпергіпонімічні стосунки. Семантична структура слова *crime*, імені категорії ЗЛОЧИН, дозволяє припустити наявність одиниць субординатного рівня, у свою чергу відкритих для подальшої деталізації.

Інтенціональні ознаки слова *crime* («тобто поняття, що входять в зміст інтенціоналу на правах сем» [9, с. 33–34]) дозволяють припускати наявність інших понять – ознак, що становлять так звані «імплікаційні значення» [там само, с. 33–34]. Семантичний аналіз, на думку Л. Барсалоу, не має межі, деталізація сем може розвиватися необмежено, а рівень генералізації диктується цілями дослідження [14].

Таким чином, категорія ЗЛОЧИН є лексично представленою поняттєвою категорією, члени якої знаходяться в родо-видових стосунках. Поняттєві категорії, як відмічає Дж. Лакофф, часто структуровані радіально і включають центральну субкатегорію і її розширення [8, с. 384]. Радіальна категорія, на думку Дж. Лакоффа, структурно є «вмістищем, а її субкатегорії, у свою чергу, є вмістищами усередині більшого вмістища. Відмінною рисою радіальної категорії визнається те, що вона структурована також схемою ЦЕНТР – ПЕРИФЕРІЯ» [там само, с. 373]. Ця схема є загальним принципом організації категорії ЗЛОЧИН, що пояснює

стосунки її центральних і нецентральних членів.

Можливі зв'язки між більш центральними і менш центральними субкатегоріями організовані за принципом розширення [5, с. 270] «Усі ці субкатегорії не породжуються центральним випадком, але визначаються конвенціонально як різновиди центрального випадку» [там само, с. 119]. Радіальна категорія характеризується конвенціональним вибором центру [там само, с. 270]. (Під конвенціональним розуміється «тривало використовуваний і загальноживаний об'єкт або спосіб дії, стереотип» [17]). Тим самим члени категорії демонструють «різні міри відхилення від еталону», об'єднуючи одиниці з різними наборами ознак і частково нетотожними характеристиками [7, с. 107].

Розширення є ланкою в «ланцюжку» радіальної категорії, яке мотивується певною семою слова *crime*. У категорії ЗЛОЧИН категорії субординатного рівня не породжуються центральною субкатегорією, але мотивуються нею. Ці розширення об'єднані спільністю базового значення концепту і розділені відповідно до числа основних словникових значень лексем, що вербалізують концепт. Так, усередині категорії ЗЛОЧИН ми виділяємо суперординатну категорію ЗЛОЧИН і субординатні категорії, радіально структуровані за загальним принципом ЦЕНТР – ПЕРИФЕРІЯ.

Як видно на Рис. 1, суперординатна категорія має двочастну структуру: ЗЛОЧИН 1 (проти людини) та ЗЛОЧИН 2 (проти власності) і оточена шістьма категоріями субординатного рівня, окремі з яких мають певну кількість розширень.

Субординатні категорії НАСИЛЬСТВО, ВИКРАДЕННЯ, ВБИВСТВО, НЕЗАКОННЕ ПРОНИКНЕННЯ, ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА та ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА виділяються за смисловими зв'язками лексем, що вербалізують цю категорію. Основою для виявлення категорій субординатного рівня є положення про системність лексики природної мови. Словникові дані свідчать про наявність стосунків синонімії між лексемами, що вербалізують концепт ЗЛОЧИН, які утворюють синонімічні ряди. Услід за Г.А. Уфимцевою вважаємо, що в синонімічних рядах слова знаходяться в однакових, однотипних смислових відношеннях, перетинаючись один з одним по одному зі своїх значень [13, с. 162].

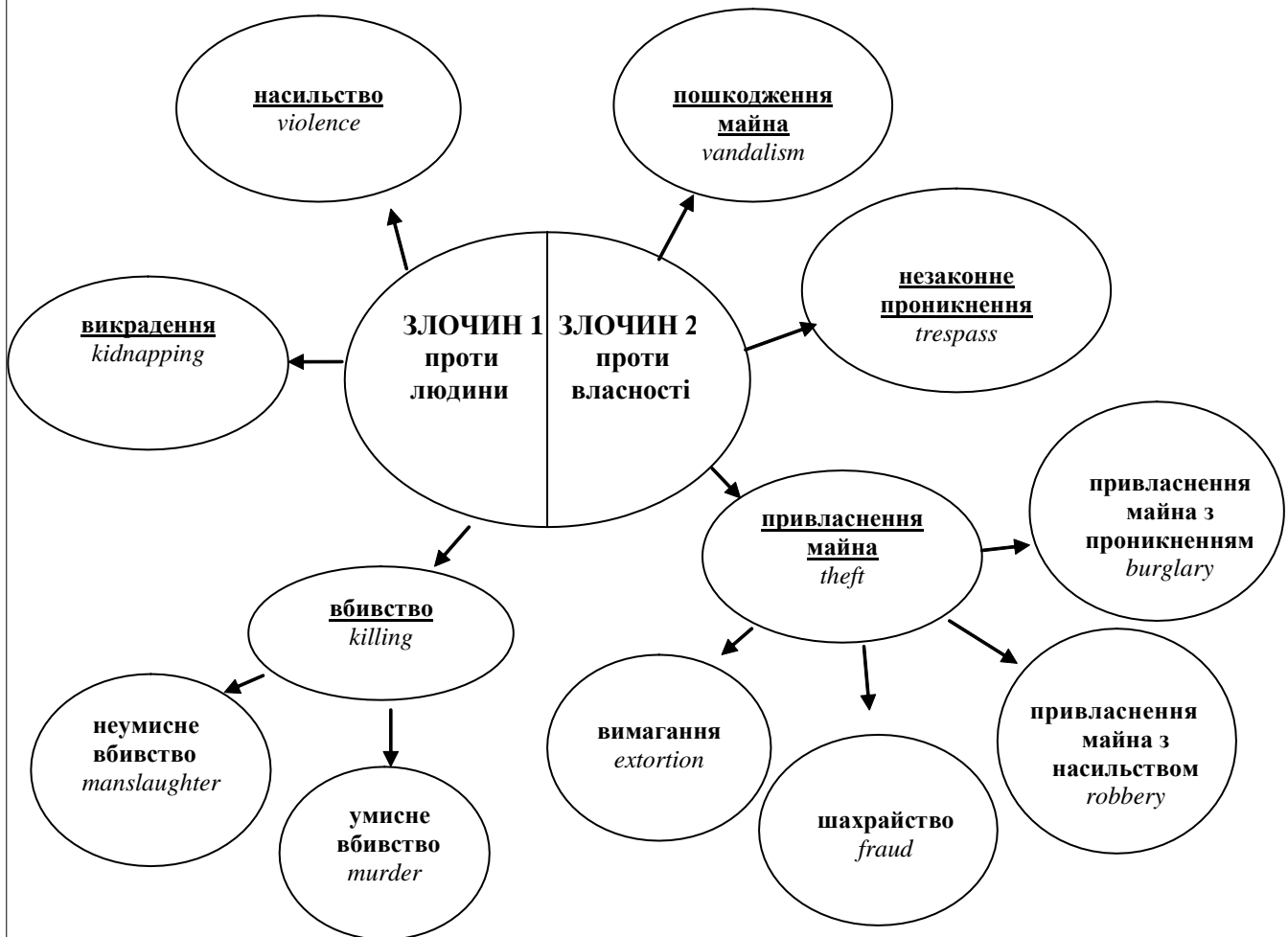

Рис. 1. Структура поняттєвої категорії ЗЛОЧИН

Суперординатній категорії ЗЛОЧИН 1 (проти людини) підпорядковуються три категорії субординатного рівня НАСИЛЬСТВО, ВИКРАДЕННЯ, ВБИВСТВО з центральними членами – лексемами *violence, kidnapping, killing* та синонімами, словникові значення яких дозволяють згрупувати їх в синонімічні ряди і виділити розширення.

Так, субординатна категорія НАСИЛЬСТВО представлена лексемами *violence, assault, attack, abuse, battery, brutality, rape, trespass, robbery* тощо, які поєднані з центральним членом субкатегорії – лексемою *violence* значенням ‘протиправне/незаконне застосування сили’ (unlawful display of force), наприклад:

Even in crimes of violence which leave some permanent physical disfigurement or psychological effects, the victim retains his or her life and, therefore, the possibility of further pleasures and achievements, whereas death is final /BNC, ACJ/

He was summoned once for a savage assault upon the old vicar, who had called upon him to remonstrate with him upon his conduct

/A. Conan Doyle, The Return of Sherlock Holmes/

Субординатна категорія ВБИВСТВО представлена лексемами *killing, homicide, manslaughter, murder, assassination* тощо, які поєднані з центральним членом субкатегорії – лексемою *killing* значенням ‘дія, що припиняє життя’ (the act of terminating a life), та має два розширення: неумисне вбивство та умисне вбивство з центральними членами *manslaughter* та *murder* відповідно, поєднаними з центральним членом субкатегорії – лексемою *killing* значенням ‘дія, що спричиняє смерть людини’ (the act or action of causing death, as of a person).

Розширення неумисне вбивство представлено лексемами *manslaughter, killing, homicide*, які поєднані значенням ‘протизаконне вбивство людини незалежно від наміру’ (the illegal killing of a person,

regardless of intention), а розширення УМИСНЕ ВБИВСТВО містить лексеми *murder, killing, assassination* тощо, які поєднані значенням ‘сплановане проти-законне вбивство людини’ (the unlawful killing of a person, esp. when done with deliberation or premeditation), наприклад:

*The more I hear about your husband, the more I'm willing to believe that what happened tonight was justifiable homicide rather than murder /A. Christie, The Unexpected Guest/
Miss Aldin, this murder was very carefully planned beforehand down to the smallest detail /A. Christie, Towards Zero/*

Субординатна категорія ВИКРАДЕННЯ представлена лексемами *kidnapping, abduction, rape*, які мають з центральним членом категорії – лексемою *kidnapping* спільне значення ‘захоплення людини проти її волі’ (the act of taking of a person by force), наприклад:

Mrs Mandela and Mrs Falati are on bail pending appeal against their conviction and sentence at the Rand Supreme Court for their part in the abduction and assault of 14-year-old Stompie Seipei, a township activist later found dead in the bush near Soweto /BNC, AJD/

Суперординатній категорії ЗЛОЧИН 2 (проти власності) підпорядковуються три категорії субординатного рівня НЕЗАКОННЕ ПРОНИКНЕННЯ, ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА та ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА з центральними членами – лексемами *trespass, theft, vandalism* та їх синонімами, згрупованими за словниковими значеннями в синонімічні ряди, що дозволяє виділити розширення.

Субординатна категорія НЕЗАКОННЕ ПРОНИКНЕННЯ представлена лексемами *trespass, intrusion, encroachment, invasion, infringement, burglary, housebreaking, break-in* тощо, які поєднані з центральним членом категорії – лексемою *trespass* значенням ‘проникнення на власність іншого без дозволу’ (entry to another's property without right or permission), наприклад:

At others he will with his own hands tear down some other man's gate and declare that a path has existed there from time immemorial, defying the owner to prosecute him for trespass /A. Conan Doyle, The Hound of the Baskervilles/

Субординатна категорія ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА представлена лексемами *theft, larceny,*

shoplifting, pickpocketing, burglary, robbery, loot, fraud, forgery, embezzlement, blackmail, extortion, racket тощо, які поєднані з центральним членом категорії – лексемою *theft* значенням ‘протиправне привласнення майна іншого’ (the unlawful taking of the property of another) та має чотири розширення: ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА з ПРОНИКНЕННЯМ, ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА з НАСИЛЬСТВОМ, ШАХРАЙСТВО, ВИМАГАННЯ.

Розширення ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА з ПРОНИКНЕННЯМ представлено лексемами *burglary, break-in, housebreaking*, які поєднані значенням ‘незаконне проникнення у приміщення з метою крадіжки’ (entering a building unlawfully with intent to steal valuable property), наприклад:

The main increases were crimes of violence and dishonesty and in particular theft by housebreaking /BNC, K5D/

Розширення ПРИВЛАСНЕННЯ МАЙНА з НАСИЛЬСТВОМ представлено лексемами *robbery, mugging, loot*, які поєднані значенням ‘незаконне привласнення майна іншої особи з використанням насильства’ (unlawfully taking the property of another by the use of violence), наприклад:

It would be idle to suggest that the victim of a robbery consents in any way to hand over his property, much less to transfer its ownership, to the robber /BNC, FE2/

Розширення ШАХРАЙСТВО представлено лексемами *fraud, forgery, embezzlement, swindle*, які поєднані значенням ‘злочинний обман з метою фінансового або особистого збагачення’ (criminal deception intended to result in financial or personal gain), наприклад:

He was a man of good family and of great ability who had by an ingenious system of fraud obtained huge sums of money from the leading London merchants /A. Conan Doyle, The Memoirs of Sherlock Holmes/

Розширення ВИМАГАННЯ представлено лексемами *extortion, blackmail, racket*, які поєднані значенням ‘отримання чогось з використанням сили або погроз’ (obtaining something, especially money, through force or threats):

Damn it all, this thing must be a positive racket! Exactly the same thing had happened to him. Three hundred pounds they'd rooked his wife of! /A. Christie, The Labours of Hercule/

Субординатна категорія ПОШКОДЖЕННЯ

МАЙНА включає лексеми *vandalism, arson, hooliganism, trespass* тощо, які поєднані з центральним членом категорії – лексемою *vandalism* значенням ‘навмисне руйнування або пошкодження чужої власності’ (deliberate destruction or damage of the property of others), наприклад:

National statistics released this week showed the cost of vandalism and arson attacks on schools had doubled in a year from 60m. to 120m

/BNC, K4V/

Межі окремих категорій субординатного рівня виявляються розмитими: наприклад, лексеми *trespass* фіксуємо у субординатній категорії НЕЗАКОННЕ ПРОНИКНЕННЯ (приклад А), де вона має значення ‘проникнення на чужу територію без дозволу’ (entry to another’s property without right or permission), в субординатній категорії ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА (приклад Б), де вона має значення ‘спричинення пошкодження’ (any unlawful act which causes injury to another person’s property) та субординатній категорії НАСИЛЬСТВО (приклад В), де вона має значення ‘спричинення ушкоджень людині’ (any unlawful act which causes injury to another person), наприклад:

(А) «*A very good question. What were you doing, sir, on Mr. Watson’s premises?*» ~ «*I did not know they were his premises.*» ~ «*It was a trespass, your Honor,*» *Watson cried. «The warnings are posted conspicuously.»*

/J. London, The Night-Born /

(Б) *There are torts where a different test is used. If the defendant intends to do harm, e.g. in trespass, then liability will be more extensive than where he is negligent. Policy factors which restrict liability in negligence cases do not apply in intentional torts* /BNC, HXV/

(В) *Treating him without his consent or despite a refusal of consent will constitute the civil wrong of trespass to the person and may constitute a crime* /BNC, FDD/

4. Висновки

Таким чином, ЗЛОЧИН є поняттєвою категорією, організованою навкруги категоріального концепту ЗЛОЧИН та структурованою категоріями супер- та субординатного рівней за принципом ЦЕНТР – ПЕРИФЕРІЯ. Структура поняттєвої категорії ЗЛОЧИН відбиває поняттєві характери-

стики відповідного концепту, які репрезентовані лексичними засобами мови. Велика кількість мовних засобів, якими вербалізований концепт ЗЛОЧИН, підтверджує значущість його для мовної спільноти. Численні засоби вербалізації концепту ЗЛОЧИН, що згруповані у синонімічні ряди згідно відтінків передаваного змісту, є підґрунтям для визначення субкатегорій та розширень у побудові поняттєвої категорії ЗЛОЧИН. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в тому, що запропонований у роботі підхід до структурування категорії на основі категоріальних концептів може бути застосований для вивчення принципів та процесів представлення смислів в когнітивній діяльності людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алефиренко Н.Ф. Спорные проблемы семантики / Н.Ф. Алефиренко. – М. : Гнозис, 2005. – 326 с.
2. Апресян В.Ю. Глаголы со значением природного процесса в интегральном лексикографическом описании (на примере глаголов *светиться, меркнуть и светить*) / В.Ю. Апресян // Теоретическая лингвистика и лексикография: опыты системного описания лексики. – М. : Русские словари, 1995. – С.11–33.
3. Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика : курс лекций по английской филологии / Н.Н. Болдырев ; [Изд. 2-е, стер.]. – Тамбов : Изд-во Тамбов. ун-та, 2001. – 123 с.
4. Карасик В.И. Этноспецифические концепты / [В.И. Карасик, О.Г. Прохвачева, Я.В. Зубкова, Э.В. Грабарова] // Иная ментальность. – М. : Гнозис, 2005. – С. 8–101.
5. Красных В.В. Виртуальная реальность или реальная виртуальность? (Человек. Сознание. Коммуникация) / В.В. Красных. – М. : Диалог-МГУ, 1998. – 352 с.
6. Кубрякова Е.С. Краткий словарь когнитивных терминов / [Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина]. – М. : Изд-во МГУ, 1996. – 245с.
7. Кубрякова Е.С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке: Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е.С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
8. Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении / Дж. Лакофф ; [пер. с англ.]. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 792 с.
9. Никитин М.В. Лексическое значение в слове и словосочетании. Спецкурс по общей и английской лексикологии / М.В. Никитин. – Владимир : Изд-во ВГПИ, 1974. – 222 с.
10. Никитин М.В. Лексическое значение слова (структура и комбинатори-

ка) / М.В. Никитин. – М. : Высш. шк., 1983. – 127 с.
 11. Никитин М.В. Основы лингвистической теории значения / М.В. Никитин. – М. : Высш. шк., 1988. – 168 с.
 12. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – М. : Прогресс, Универс, 1993. – 655 с.
 13. Уфимцева А.А. Опыт изучения лексики как системы (на материале английского языка) / А.А. Уфимцева ; [Изд. 2-е, испр.]. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 288 с.
 14. Barsalou L.W. Frames, Concepts and Conceptual Fields / L.W. Barsalou // *Frames, Fields and Concepts – New Essays in Semantic and Lexical Organization*; [ed. A. Lehrer, E.F. Kittay]. – Hillsdale : Laurence Erlbaum, 1992. – P. 21–74.
 15. Croft W. *Cognitive Linguistics* / W. Croft, D. Cruse. – Cambridge : CUP, 2004. – 356 p.
 16. Givyn T. Prototypes: Between Plato and Wittgenstein / T. Givyn // *Noun Classes and Categorization*. – Amsterdam, Philadelphia : Benjamins, 1986. – C. 77–102.
 17. Longman Dictionary of Contemporary English – Harlow: Pearson Education Ltd., 2000. – 1668 p.

REFERENCES

- Alefirenko, N.F. (2005). *Spornye problemy semantiki [Debatable problems of semantics]*. Moscow: Gnozis Publ.
- Apresjan, V.Ju. (1995). Glagoly so znacheniem prirodnogo processa v integral'nom leksikograficheskom opisani (na primere glagolov svetit'sja, merknut' i svetit') [Verbs with the meaning of natural process in integral lexicographic description (on the example of verbs to shine, grow dim and light)]. In: Ju.D. Apresjan (ed.). *Teoreticheskaja lingvistika i leksikografija: opyty sistemnogo opisanija leksiki [Theoretical linguistics and lexicography : experiments of system description of vocabulary]*. Moscow: Russkie slovari Publ., pp. 11–33.
- Barsalou, L.W. (1992) Frames, Concepts and Conceptual Fields. In: A. Lehrer and E.F. Kittay (eds.). *Frames, Fields and Concepts – New Essays in Semantic and Lexical Organization*. Hillsdale: Laurence Erlbaum, 21–74.
- Boldyrev, N.N. (2001) *Kognitivnaja semantika: Kurs lekcij po anglijskoj filologii [Cognitive semantics: Course of lectures on English philology]*. Tambov: Izd-vo Tamb. un-ta Publ.
- Croft, W. and Cruse, D. (2004) *Cognitive Linguistics*. Cambridge: CUP
- Givón, T. (1986) Prototypes: Between Plato and Wittgenstein. In: C.G. Craig (ed.). *Noun Classes and Categorization. Noun Classes and Categorization: Proceedings of a symposium on categorization and noun classification* (pp. 77–102). Amsterdam, Philadelphia: Benjamins.
- Karasik, V.I. (2005). *Jetnospecificheskie koncepty [Ethnospecific concepts]*. In: V.I. Karasik, O.G. Prohvacheva, Ja.V. Zubkova, and Je.V. Grabarova (eds.). *Inaja mental'nost' [Another mentality]*. Moscow: Gnozis Publ., pp. 8–101.
- Krasnyh, V.V. (1998). *Virtual'naja real'nost' ili real'naja virtual'nost'? (Chelovek. Soznanie. Kommunikacija) [Virtual reality or real virtualness? (Man. Consciousness. Communication)]*. Moscow: Dialog-MGU Publ.
- Kubryakova, E.S., Dem'jankov, V.Z., Pankrac, Ju.G., and Luzina, L.G. (1996). *Kratkij slovar' kognitivnyh terminov [A short dictionary of cognitive terms]*. Moscow: Izd-vo MGU Publ.
- Kubryakova, E.S. (2004). *Jazyk i znanie: Na puti poluchenija znaniy o jazyke: Chasti rechi s kognitivnoj tochki zrenija. Rol' jazyka v poznanii mira [Language and knowledge : On the way of receipt of knowledge about a language: Parts of speech from the cognitive point of view. A role of language in cognition of the world]*. Moscow: Jazyki slavjanskoj kul'tury Publ.
- Lakoff, Dzh. (2004). *Zhenshhiny, ogon' i opasnye veshhi: Chto kategorii jazyka govoryat nam o myshlenii [Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind]*. Moscow: Jazyki slavjanskoj kul'tury Publ.
- Longman Dictionary of Contemporary English*. (2000). Harlow: Pearson Education Ltd.
- Nikitin, M.V. (1974). *Leksicheskoe znachenie v slove i slovosochetanii. Spekurs po obshhej i anglijskoj leksikologii [A lexical meaning in a word and word-combination. Special course on general and English lexicology]*. Vladimir: Izd-vo VGPI Publ.
- Nikitin, M.V. (1983). *Leksicheskoe znachenie slova (struktura i kombinatorika) [Lexical value of word (structure and combinatorics)]*. Moscow: Vyssh. Shkola Publ.
- Nikitin, M.V. (1988). *Osnovy lingvisticheskoj teorii znachenija [Fundamentals of linguistic theory of meaning]*. Moscow: Vyssh. Shkola Publ.
- Sepir, Je. (1993). *Izbrannye trudy po jazykoznaniju i kul'turologii [Selected works on linguistics and cultural studies]*. Moscow: «Progress», «Univers» Publ.
- Ufimceva, A.A. (2004). *Opyt izuchenija leksiki kak sistemy (na materiale anglijskogo jazyka) [Experience of study of vocabulary as a system (on material of the English Language)]*. Moscow: Editorial URSS Publ.